

Wojskowa
Akademia
Techniczna

CENTRUM WIEDZY O DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTU
I MOBILNOŚCI OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH

KONFERENCJA POD HONOROWYM PATRONATEM:

II KONFERENCJA

Rector – Commander WAT
gen. bryg. prof. dr. hab. inż. Przemysław WACHULAKA

Ministerstwo
Obrony Narodowej

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej

Mobilność osób o szczególnych potrzebach

WSPÓŁORGANIZATORZY KONFERENCJI

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

21-22 października 2025 r.
WARSZAWA

TLP:GREEN

Wojskowa
Akademia
Techniczna

CENTRUM WIEDZY O DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTU
I MOBILNOŚCI OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH

Rola wyrażen językowych w postrzeganiu osób z niepełnosprawnościami

Dr hab. inż. Danuta Miedzińska, prof. uczelni

WOJSKOWA AKADEMIA TECHNICZNA, WYDZIAŁ INŻYNIERII MECHANICZNEJ

Lic. Emilia Miedzińska

UNIwersytet Warszawski, Wydział Filozofii

II KONFERENCJA

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

2

Warszawa, 21-22 października, 2025 r.

ZROZUMIEĆ

CEL

Zastosowanie adekwatnych i neutralnych językowo określeń wobec osób doświadczających trudności zdrowotnych, psychicznych lub społecznych stanowi istotny aspekt komunikacji publicznej, wpływający na sposób postrzegania tych osób w dyskursie społecznym.

ZAKRES

- próba analizy znaczeniowego zróżnicowania terminologii stosowanej w odniesieniu do wybranych cech jednostek, wskazując na konieczność odchodzenia od języka definiującego człowieka przez pryzmat jego ograniczeń czy deficytów
 - waga poprawności językowej oraz dbałości o formę przekazu w dokumentach o charakterze publicznym
 - rola języka w kształtowaniu uwagi odbiorcy – **tak, by koncentrowała się ona na podmiocie, a nie jego dysfunkcjach.**

II KONFERENCJA

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

Wojskowa
Akademia
Techniczna

CENTRUM WIEDZY O DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTU
I MOBILNOŚCI OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH

65^{lat}

PRZYCZYNY

II KONFERENCJA

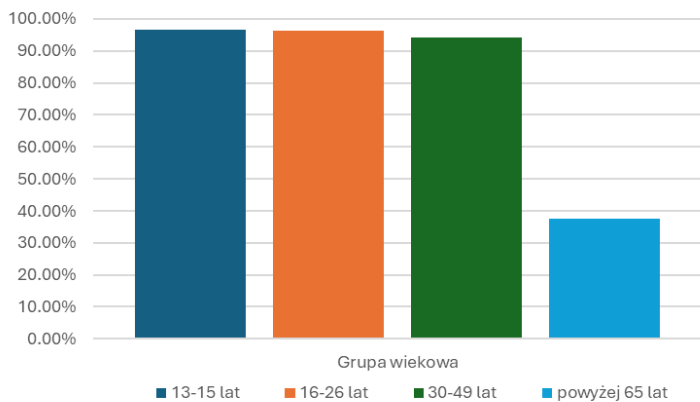

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

Warszawa, 21-22 października, 2025 r.

Korzystanie ze smartfona

Krajowy Instytut Mediów

- media społecznościowe = anonimowość
- 2025 r. w mediach społecznościowych odnotowano 29 mln profili (75,6 proc. populacji), YouTube - 29 mln użytkowników, Facebooka 18,7 mln użytkowników.

+

- swobodniejsze wyrażanie opinii i komentowanie rzeczywistości,
- poszukiwanie i poznawanie ludzi o podobnych upodobaniach, ale i tożsamościach,
- normalność.

-

- anonimowe obrażanie bądź piętnowanie osób, których się nie akceptuje,
- zachowania homofobiczne, rasistowskie czy wykluczające.

II KONFERENCJA

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

Warszawa, 21-22 października, 2025 r.

TROCZĘ STATYSTYK

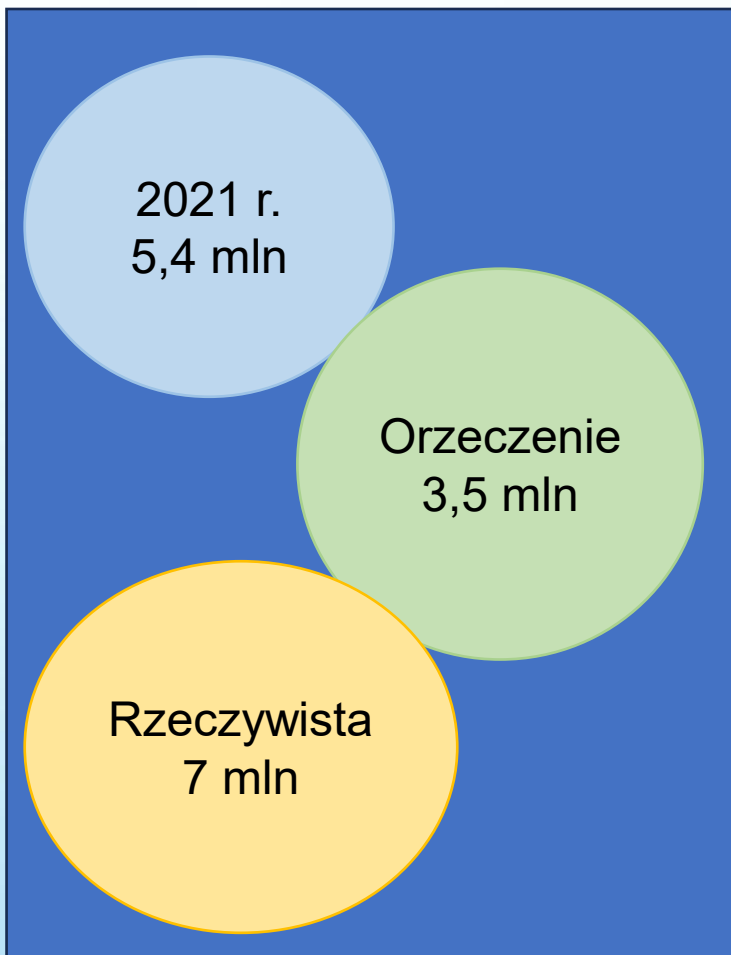

II KONFERENCJA

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

- Według **Narodowego Spisu Powszechnego z 2021** roku liczba osób z niepełnosprawnościami ogółem wynosiła 5,4 mln – co stanowiło ok. 14,3 % ludności Polski.
- Osoby posiadające prawne potwierdzenie niepełnosprawności (**orzeczenie**) to blisko 3,5 mln osób.
- Według różnych szacunków rzeczywista liczba osób doświadczających pewnych ograniczeń (niewidocznych lub nieformalnych) może być wyższa — nawet do około **7 mln** osób.

Odpowiadające sobie orzeczenia stopnia niepełnosprawności			
Dawny system orzecznictwa	Obecny system orzecznictwa		
Orzeczenia Komisji Lekarskich ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia	Orzeczenia lekarzy orzeczników	Orzeczenia Powiatowych Zespołów ds. Orzekania o Niepełnosprawności	Orzecznictwo rentowe dla rolników KRUS
I grupa inwalidzka	Całkowita niezdolność do pracy oraz samodzielnej egzystencji	Znaczny stopień niepełnosprawności	Stała lub długotrwała niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym, połączona z prawem do zasiłku pielęgnacyjny
II grupa inwalidzka	Całkowita niezdolność do pracy	Umiarkowany stopień niepełnosprawności	***
III grupa inwalidzka	Częściowa niezdolność do pracy, celowość przekwalifikowania	Lekki stopień niepełnosprawności	Stała lub długotrwała niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym bez prawa do zasiłku pielęgnacyjnego

- **Dane GUS i Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych:**
- 25,2% – stopień lekki
- 41,3% – stopień umiarkowany
- 27,4% – stopień znaczny

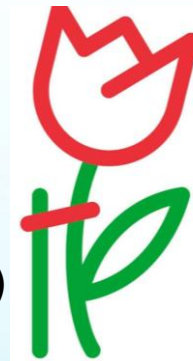

RAPORT GUS Z 2024 r.

- W grudniu 2023 r. liczba osób z ważnym orzeczeniem o niepełnosprawności wynosiła ok. 4 006,4 tys.
- Najwięcej orzeczeń zostało przyznanych z powodu upośledzenia narządu ruchu - około 1 393,1 tys. osób.
- Najmniejszą grupę stanowiły osoby z orzeczeniem z powodu epilepsji - ok. 74,2 tys. osób.

BADANIE „Potrzeby osób niepełnosprawnych w zakresie aktywizacji zawodowej” (PFRON)

- Respondenci – osoby z niepełnosprawnością – w największym procencie to osoby z niepełnosprawnością ruchu (ponad 30 %)
- Druga pod względem wielkości grupa to osoby niewidome (15,16 %)
- Dalej: osoby ze schorzeniami neurologicznymi oraz osoby z zaburzeniami słuchu i mowy (ponad 10 %)
- Z upośledzeniem umysłowym – ok. 9,62 % respondentów

- Rodzaj niepełnosprawności może być sklasyfikowany różnie: niektóre orzeczenia mają jedną przyczynę, inne więcej niż jedną.
- Część osób ma niepełnosprawność **sprzężoną** (np. ruchowa + sensoryczna) co komplikuje jednoznaczny podział.
- **Brakuje dostępnych danych**, które by podawały aktualne liczby np. osób z upośledzeniem słuchu, wzroku, umysłowym, psychicznym jako oddzielne, duże grupy z ostatnich lat, z pełnym pokryciem całego kraju.

Wojskowa
Akademia
Techniczna

CENTRUM WIEDZY O DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTU
I MOBILNOŚCI OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH

65^{lat}

JAK JĘZYK WPŁYWA NA RZECZYWISTOŚĆ

II KONFERENCJA

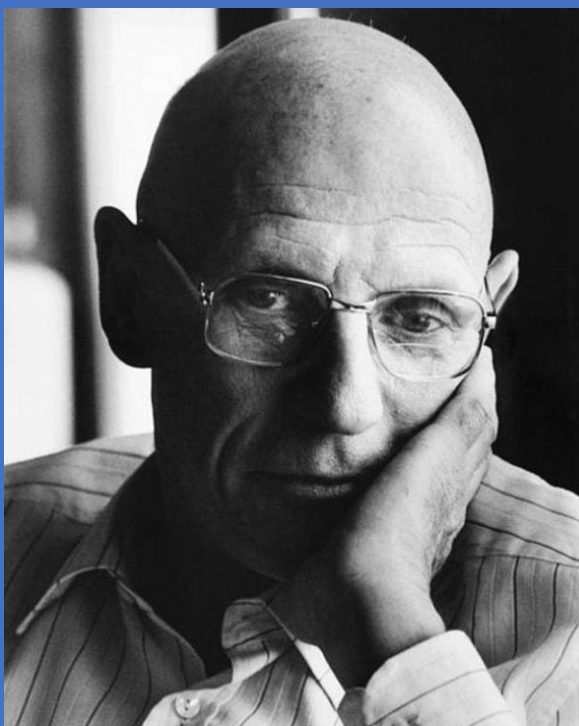

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

12

Warszawa, 21-22 października, 2025 r.

Michel Foucault (1926–1984)

POJĘCIE DYSKURSU

- Dyskurs to pewna forma władzy, „zbiór wypowiedzi należących do jednego systemu formacyjnego”
- – bardziej ogólnie – system możliwości zaistnienia wiedzy.
- W tym ujęciu dyskurs to **ogół praktyk komunikacyjnych, które porządkują i kreują rzeczywistość.**
- Dyskurs ustanawia **rzeczywistość**, wyznaczając granice sensownego mówienia jako tożsame z granicami rzeczywistości, oraz rozwija się w porządku postępującej specyfikacji, który potwierdza zasadność dyscyplin już istniejących i zarazem wymusza powoływanie do istnienia kolejnych dyscyplin.

Kuhn wprowadził pojęcie paradygmatu, czyli zespołu pojęć, teorii, wzorców i przekonań, które stanowią podstawę danej nauki w danym okresie.

II KONFERENCJA

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

POJĘCIE DYSKURSU

- Oznacza to, że kształtujące się w dyskursie słowa nie są statycznym słownikiem, lecz kształtują się w zależności od zmian obyczajowych.
- **Język nie jest oderwany od świata - on jednocześnie odzwierciedla świat i go tworzy.**
- Przykład: język propagandy, język nauki

**MOC MASZYN
SIŁA NARODU!**

Wojskowa
Akademia
Techniczna

CENTRUM WIEDZY O DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTU
I MOBILNOŚCI OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH

65^{lat}

PRZYDAWKA PRZYMLOTNA A PRZYDAWKA PRZYIMKOWA

II KONFERENCJA

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

15

Warszawa, 21-22 października, 2025 r.

PRZYDAWKA PRZYMOTNA

przydawka wyrażona przymiotnikiem lub inną częścią mowy występującą w jego funkcji, np. niezwykły talent, mój ojciec

PRZYDAWKA PRZYIMKOWA

przydawka wyrażona za pomocą wyrażenia przyimkowego, np. kubek do śmieci

Wojskowa
Akademia
Techniczna

CENTRUM WIEDZY O DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTU
I MOBILNOŚCI OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH

65^{lat}

IDENTITY FIRST VS. PERSON FIRST

II KONFERENCJA

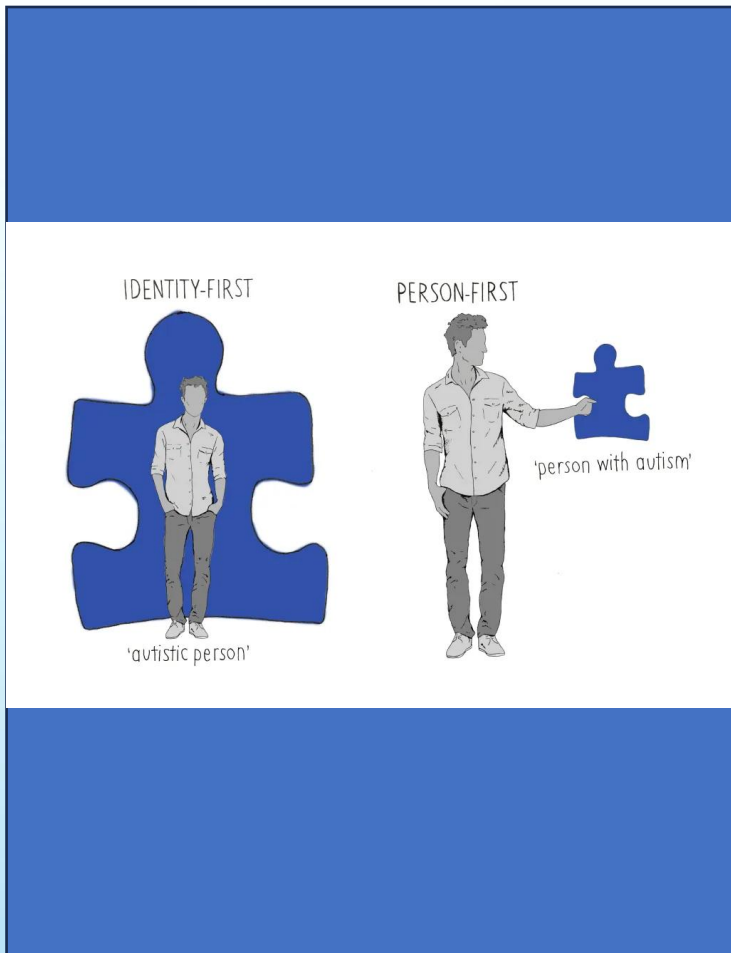

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

17

Warszawa, 21-22 października, 2025 r.

IDENTITY FIRST

przydawka przymiotna

os. niepełnosprawna

OzN używające tego określenia uważają, że niepełnosprawność jest **częścią ich tożsamości**, a w języku ten fakt powinien być normalizowany i należy pozbawić to wyrażenie negatywnych konotacji.

PERSON FIRST

przydawka przymkowa

os. z niepełnosprawnością

Stawia się tu osobę na pierwszym miejscu, a później dopiero dodaje się niepełnosprawność, jako **element, który nie jest decydujący przy określaniu tożsamości**.

Wojskowa
Akademia
Techniczna

CENTRUM WIEDZY O DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTU
I MOBILNOŚCI OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH

65^{lat}

CZEGO BEZPIECZNIEJ JEST UŻYWAĆ JAKO OSOBA BEZ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI?

II KONFERENCJA

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

19

Warszawa, 21-22 października, 2025 r.

„Osoba z
niepełnosprawnością”
niesie mniej negatywnych
konotacji, **ALE**
w kontaktach z OzN
najlepiej jest **ZAPYTAĆ**.

Wojskowa
Akademia
Techniczna

CENTRUM WIEDZY O DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTU
I MOBILNOŚCI OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH

65^{lat}

DLACZEGO LEPIEJ UŻYWAĆ OKREŚLENIA OzN W LEGISLACJI?

II KONFERENCJA

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

21

Warszawa, 21-22 października, 2025 r.

Tożsamość – kwestia prywatna

Podmiotowość – wpisana w idee związane z prawami człowieka, istotna prawnie (np. w pojęciu „podmiotowości prawnej”, „zdolności prawnej” itp.)

Serdecznie witamy na stronie Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych

Tutaj znajdziesz najważniejsze informacje o prawach,
wspieraniu i programach dla osób z niepełnosprawnościami
oraz pobierzesz przydatne dokumenty i wnioski

Poznaj nas >

Wojskowa
Akademia
Techniczna

CENTRUM WIEDZY O DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTU
I MOBILNOŚCI OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH

65^{lat}

KILKA PIĘTNUJĄCYCH OKREŚLEŃ I ICH ETYMOLOGIA

II KONFERENCJA

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

24

Warszawa, 21-22 października, 2025 r.

Wielki słownik
języka polskiego

Kaleka - *brus.* Kaléka - z *tur.* kalik
'niedostateczny, wybrakowany, ułomny'

Upośledzony - od przymiotnika **pośledni**
'liczy, drugorzędny, gorszego gatunku'; st.pol.
'końcowy, ostatni, późniejszy; tylny' lub
bezpośrednio od wyrażenia przyimkowego *po
slědě 'na końcu, z tyłu' (Bor)

Kulawy - od: kuleć, dawniej także **kulać**,
z pierwotnym znaczn. 'być skrzywionym,
zgiętym'; etymologicznie związany z czas.
kulić (zob.).

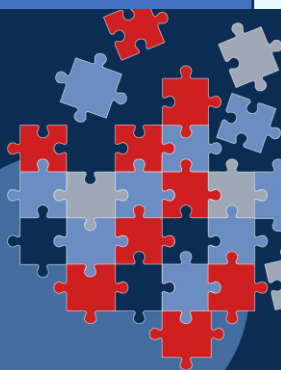
Inwalida - *łac.* invalidus 'słaby, bezsilny, chory'

Dane zaczerpnięte z <https://wsjp.pl/>

AUTYZM

to nie choroba

Oficjalna medycyna, w tym klasyfikacja ICD (Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych opracowana przez WHO), traktuje autyzm i inne zaburzenia ASD (spektrum zaburzeń autystycznych) jako stan, a nie chorobę. Obecnie autyzm i inne zaburzenia z kręgu ASD zaliczamy do grupy zaburzeń neurorozwojowych. Nadal nie są znane konkretne przyczyny powstawania autyzmu

SPEKTRUM AUTYZMU

Termin **autyzm** powstał od greckiego słowa autos – czyli „sam”. Nazwa ta zwracała uwagę na specyficzną cechę wspólną dla pewnej grupy osób – unikanie kontaktów społecznych oraz preferowanie samotności

OKREŚLENIA

dzieci / dziecko z autyzmem

osoba / osoby z autyzmem

osoba dotknięta autyzmem

osoba autystyczna

dziecko ze spektrum autyzmu

Dziecko z ASD

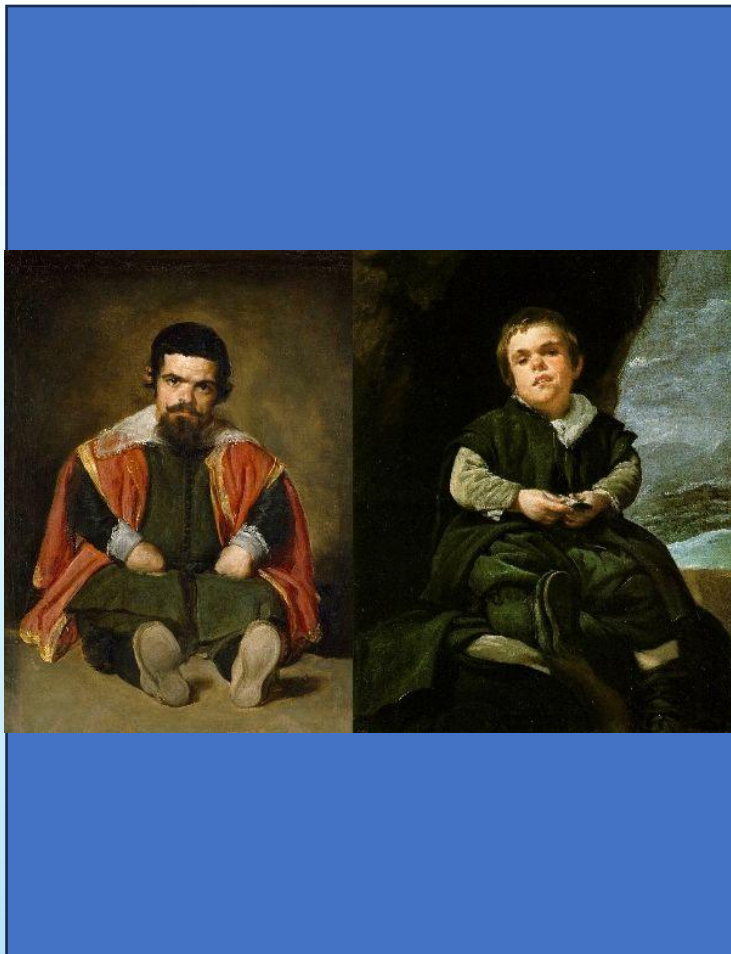
dziecko z dzieci z zaburzeniami autystycznymi

osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu

autyści

osoby cierpiące na autyzm, dziecko chore na autyzm

TLP:GREEN

OSOBY NISKOROSŁE

Osoba odbiega wzrostem od większości populacji. Niedobór wzrostu jest definiowany jako wartość poniżej dwóch odchyłeń dla wieku, płci i grupy etnicznej czy kraju. W Polsce to wzrost poniżej 140 cm lub 130 cm.

Określenie osoby niskorosłej słowem „**karzeł**” jest nacechowane negatywnie i uważane za obraźliwe, dlatego należy unikać jego używania.

OSOBY Z ZESPOŁEM DOWNA

Osoby z zespołem Downa, czyli trisomią 21., cierpią na zespół wad genetycznych spowodowany obecnością dodatkowego chromosomu 21.

Pojęcia "**mongolizm**" i "**mongolska idiocja**" były dawniej używane w odniesieniu do zespołu Downa, ale obecnie są uznawane za obraźliwe i nieodpowiednie.

Zmiana w terminologii była wynikiem działań ekspertów medycznych oraz osób pochodzenia azjatyckiego, w tym z Mongolii.

Podobną ewolucję przeszło samo słowo „idiota”, które również zmieniło swoje konotacje na przestrzeni lat.

Wojskowa
Akademia
Techniczna

CENTRUM WIEDZY O DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTU
I MOBILNOŚCI OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH

65^{lat}

KILKA WNIOSKÓW

II KONFERENCJA

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

28

Warszawa, 21-22 października, 2025 r.

1. Uważność i szacunek.
2. Wiedza – uczmy się i innych (wykładowcy!)
3. Pytajmy.
4. Niepełnosprawność to nie wyrok
5. Nie piętnujemy – też w aktach prawnych, normatywnych, medycynie i tekstach kultury.
6. Modernizacja słownictwa medycznego ma na celu większy szacunek i zrozumienie dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.
7. **Promowanie świadomości odpowiedniego języka przyczynia się do integracji osób z niepełnosprawnościami w społeczeństwie.**

II KONFERENCJA

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

29

Karolina Makarewicz

W życiu nie można mieć wszystkiego

W życiu nie można mieć wszystkiego ale
można spotkać kogoś dzięki komu cała
reszta przestanie mieć jakikolwiek sens
Są słowa, które ranią
Bezmyślnie wypowiedane

NIC NIE UMIESZ

JESTEŚ GŁUPKIEM

DO NICZEGO SIĘ NIE NADAJESZ

ZNÓW Z TYŁU GDZIEŚ ZOSTAJESZ

Są czasem słowa złe, takie
Że płakać się chce

Gorsze niż wrzaski, przekleństwa
Zasłaniam uszy
Szukam bezpieczeństwa
Szukam schronienia, ciszy
Wolę już nic nie słyszeć

Miga czerwone światło
Nadal nie mogę zasnąć...
Są słowa, które ranią
Bezmyślnie wypowiedane

Wojskowa
Akademia
Techniczna

CENTRUM WIEDZY O DOSTĘPNOŚCI DO TRANSPORTU
I MOBILNOŚCI OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

II KONFERENCJA

Mobilność
osób o szczególnych
potrzebach

TLP:GREEN

Warszawa, 21-22 października, 2025 r.

31